

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
у співпраці

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
(м. Дрогобич, Україна)
Лондонський університет королеви Марії (м. Лондон, Велика Британія)
Південночеський університет (м. Чеські Будейовиці, Чеська Республіка)
Східно-європейський слов'янський університет (м. Ужгород, Україна)
Університет Яна Длугоша в Ченстохові (м. Ченстохова, Польща)
Київський університет імені Бориса Грінченка (м. Київ, Україна)
Державна Вища Професійна школа імені Станіслава Тарновського
(м. Тарнобжег, Польща)
Вустерський університет (м. Вустер, Велика Британія)
Сучавський університет імені Штефана чел Марє (м. Сучава, Румунія)
Академія прикладних наук в Коніні (м. Конін, Польща)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
Міжнародної науково-практичної конференції
з нагоди 25-річчя кафедри психології розвитку та консультування
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

АКСІОПСИХОЛОГІЧНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ
СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

19-20 жовтня 2023 року

м. Тернопіль

ДОВІРА ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ (<i>Ольга ШЕВЧЕНКО</i>)	379
ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА (<i>Наталія ГУЗИК</i>)	383
ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ НА САМОЕФЕКТИВНІСТЬ СТУДЕНТІВ: ЕМПІРИЧНИЙ АСПЕКТ (<i>Наталія ВІННИК, Вероніка БАЛАШОВА</i>)	386
ЛІДЕРСТВО В ОСВІТІ: ЗНАЧЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ВПЛИВ (<i>Марина ВАРАКУТА, Ірина ПІДОПРИГОРА</i>)	390
ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ АСЕРТИВНОСТІ У СТАРШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ (<i>Руслана ЧІП, Анастасія СОХА</i>)	394
ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПОЧУТТЯ САМОЦІННОСТІ У ПЕРІОД РАННЬОЇ ДОРОСЛОСТІ (<i>Вікторія ОЛЕКСЮК, Оксана ПЕЧІЛЬ</i>)	398
ПСИХОЕМОЦІЙНІ ПРОЯВИ ТА СОЦІАЛЬНА ПОВЕДІНКА ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ РІЗНИХ ФОРМ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (<i>Тетяна СОВА, Олена ЛИТВИНЕНКО</i>)	403
ПСИХОЛОГІЧНА РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІВ (<i>Світлана КУЗІКОВА</i>)	409
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ (<i>Іванна АНДРІЙЧУК, Оксана ТИСЛЮК, Соломія АНДРІЙЧУК</i>)	412
ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА СПРОМОЖНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ПРАЦЮВАТИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ (<i>Надія ХАЄЦЬКА, Марина ОРАП</i>)	416
ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ (<i>Ольга ЛОГВИСЬ</i>)	420
ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ЇЇ РОЗВИТКУ У СТУДЕНТІВ (<i>Христина ДЗЮНЬ</i>)	424
ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ (<i>Галина ГОНЧАРОВСЬКА, Тетяна ПШЕБИЛЬСЬКА</i>)	428
ЧИННИКИ РОЗВИТКУ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ (<i>Зоряна ЗАТЕРТА</i>)	434
THE INKTOBER INITIATIVE – ANNUAL, GLOBAL, AND PERSONAL SELF-REGULATED LEARNING (<i>Майкл МЕРФІ</i>)	439

У випадку Київського університету імені Бориса Грінченка, на неї можуть впливати цінності університету, традиції та заходи, які проходили в університеті, філософія та прозора політика університету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінник Н. Дослідження особистісної зрілості студентів як умови успішної професійної самореалізації. Педагогічний процес: теорія і практика. Науковий журнал. – К.: Едельвейс, 2018. №3 (62). – С. 16-20. URL: <http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/24582>
2. Тест оцінки психологічної атмосфери в організації А.Ф Фідпера. URL: <https://vseosvita.ua/library/test-ocinki-psiologicnogo-klimatu-u-kolektiv-219794.html>
3. Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема. URL: <https://lib.iitta.gov.ua>
4. Концептуалізація проблематики корпоративної соціальної відповідальності / В. П. Ковтун. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2018. № 3(2). С. 136-140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2018_3%282%29__30
5. Офіційний сайт Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: <https://kubg.edu.ua/prouniversitet/vizytivka/korporatyvna-kultura-universytetu/1535-korporatyvna-kultura-universytetu.html>
6. Eldridge J., Crombie A. A sociology of organization. London: Allen&Unwin, 1974. P. 86.

Марина ВАРАКУТА

*викладач, ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», м. Дніпро;
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, Класичний
приватний університет, м. Запоріжжя, Україна*

Ірина ПДОПРИГОРА

*здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, ВНПЗ «Дніпровський
гуманітарний університет», м. Дніпро, Україна*

ЛІДЕРСТВО В ОСВІТІ: ЗНАЧЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ВПЛИВ

Сучасний світ характеризується стрімкими змінами в різних сферах людської діяльності, включаючи освіту. Вимоги до освіти стають все більш складними, вимагаючи від навчальних закладів і педагогів адаптуватися до нових умов та забезпечувати вищий стандарт навчання та виховання. У цьому контексті, розвиток лідерства в освіті виступає як важлива складова для досягнення цих цілей. Лідерство є ключовим аспектом в сучасній освіті, оскільки воно визначає успішність освітнього процесу і розвиток учнів, студентів і педагогічних кадрів. Лідерство в освіті передбачає здатність спонукати досягнення мети, створювати стимули для особистісного росту і надавати необхідну енергію для подолання труднощів. У цій статті ми розглянемо теоретичні основи лідерства в освіті, методи його розвитку та практичні аспекти застосування.

Лідерство – це вміння пробудити в людей мрію, до якої вони наблизатимуться, «вдихнути» в них потрібну для руху енергію. Під лідерством розуміється спроможність впливати на окремі особистості та соціальні групи, трудові колективи, спрямовувати їхні зусилля на досягнення мети організації, фірми, підприємства. Лідерські якості керівника як вихователя й організатора навчання визначають успіх його трудового процесу [5;с.12].

Проблемою феномену лідерства займаються вже не одне десятиліття, однак лише за сучасних умов виникла потреба у модернізації сутності та змісту цього терміну і корекції його структури. Теоретичну основу нашого дослідження складають ідеї та наукові доробки політиків, істориків, соціологів, педагогів, психологів та менеджерів.

Серед них: О. Баєва, В. Биков, К. Бикова, М. Виноградський, Є. Воробйова, Т. Гура, Л. Дерев'яна, Н. Жеребова, І. Зязюн, А. Єршов, А. Кальянов, Ю. Козелецький, Л. Кудряшов, А. Лутошкін, Р. Майрон, Т. Наконечний, Б. Паригін, А. Петровський, О. Пономарьов, О. Романовський, Н. Теплоухова, Н. Ткаченко, Л. Ушанський, В. Шатенко, В. Шпалинський, Р. Уотермен та інші [3;с.11].

Успішний лідер має ряд характеристик та якостей, які допомагають йому в ефективному виконанні своїх обов'язків. Ці якості можна поділити на чотири основні категорії:

Психологічні якості:

- **Прагнення до лідерства:** Успішний лідер відчуває внутрішнє прагнення до відповідальності та керівництва.
- **Здатність керівництва:** Вміння організовувати та направляти групу досягти спільних цілей є важливою складовою лідерства.
- **Сильна воляова властивість:** Лідер повинен бути рішучим та стійким у виконанні завдань та прийнятті рішень.
- **Готовність до розумного ризику:** Вміння визначати та приймати ризики, коли це необхідно для досягнення цілей, є важливою рисою лідера.

Інтелектуальні якості:

- **Постійне самовдосконалення:** Лідер повинен бути готовим навчатися та розвивати свої знання та навички.
- **Схильність до сприйняття нових ідей:** Відкритість до новацій та інновацій може допомогти лідеру адаптуватися до змін.

Професійні якості:

- **Ефективне використання досягнень прогресу:** Лідер повинен бути здатним впроваджувати нові технології та методи для досягнення цілей.
- **Глибокі знання особливостей ринкової економіки:** Розуміння економічних процесів та ринкових умов є важливим для прийняття обґрунтованих рішень.

Соціальні якості:

- **Враховування наслідків рішень:** Лідер повинен бути відповідальним та урахувати можливі наслідки своїх дій.
- **Керування на принципах соціальної справедливості:** Справедливе та рівноправне ставлення до всіх членів групи є важливою складовою успішного лідерства.

- Мистецтво вирішення конфліктів: Здатність вирішувати конфлікти та забезпечувати гармонію в колективі є важливою рисою лідера.

Ці якості допомагають лідерам досягати успіху та ефективно керувати групами у різних сферах життя.

Наукові дослідження у сфері лідерства сьогодні представлені різними теоріями, кожна з яких внесла вагому наукову та практичну вкладку у розуміння цього феномену. Американський психолог Ральф Мелвін Стогділл [5;с.64] у своїй роботі висунув гіпотезу, що лідерство формується внаслідок взаємодії між особистісними рисами та конкретними ситуаціями. Ця концепція розширює наше розуміння природи лідерства та акцентує увагу на контекстуальних аспектах.

Однак наукове співтовариство також активно досліджує інші підходи до лідерства, які сприяють розвитку лідерських якостей і навичок у різних сферах діяльності. Наприклад, трансформаційне лідерство, винайдене Джеймсом Макгрегором Бернсом та розвинуте Берндом Бассом, відзначає роль лідера у створенні візії та мотивації підлеглих.

Теорія ситуативного лідерства, яку розробили Пол Херсі і Кеннет Бланчард, відмічає вплив конкретної ситуації на ефективність лідера та рекомендує відповідні стилі управління.

Лідерство на основі емоційного інтелекту, як відзначають вчені, зокрема, Деніел Гоулман, набуває важливості в контексті розуміння та управління емоціями як ключової компоненти лідерської активності.

Концепція Leadership Pipeline, розроблена Девідом Дрекером і Кеннетом Чараном, розглядає лідерство як послідовність різних рівнів і ролей у лідерській кар'єрі.

Теорія позитивного лідерства акцентує увагу на позитивних аспектах організаційної культури та підкреслює важливість створення сприятливого середовища для досягнення успіху.

Ці різноманітні підходи відкривають широкі можливості для подальших досліджень та розвитку лідерського потенціалу у різних сферах діяльності.

Отже, лідерство в освіті є ключовим чинником для досягнення високих стандартів навчання та виховання, і його розвиток вимагає зусиль науковців і практиків у галузі освіти для подальшого удосконалення освітнього процесу та розвитку учнів і студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горюк І. Лідерство, основні якості лідера, що досягає успіху. URL: <http://conf-cv.at.ua/forum/81-775-1>
2. Гриженко Л. В. Лідерство як соціальний феномен. *Грані*. 2014, № 5. С. 48-52.
3. Розвиток лідерського потенціалу національної гуманітарно-технічної та управлінської еліти: Монографія / За редакцією О. Г. Романовського та О. С. Пономарьова. Харків: ФОП Мезіна В.В., 2017. 292 с.
4. Розвиток лідерського потенціалу сучасного університету: основи та інструменти: Навчальний посібник / С. Калашнікова. Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 44 с.
5. Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. / за наук. ред. Л. М. Сергеевої. Івано - Франківськ. «Лілея НВ». 2015. 296 с.

Руслана ЧП

кандидат психологічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Анастасія СОХА

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ АСЕРТИВНОСТІ У СТАРШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Асертивність особистості та асертивна поведінка є актуальною темою соціально-психологічних досліджень понад півстоліття, що свідчить про значний